

FOLKHÖGSKOLE- VETERANEN

Nr 3 September 2023

För en allmän medborgerlig bildning

- Naturdebatt.** Kris i befolkningsfrågan?; Vi borde vara färre - inte fler! sid 6 - 7
- Redaktion.** Intervju med nya redaktionsmedlemmen sid 9
- Socialt.** Hösträff och Demokratiseminarium sid 8 & 12
- Kultur.** Den här boken glömmer jag aldrig! sid 11

Nya
ordförandes
krönika
Sid 2

Upp till kamp för Folkhögskolan!
Sid 2 - 5

Vad händer med anslagen?

Signild Håkansson

Folkhögskolorna är idag utsatta för stark ekonomisk press. Statsbidragen utgör den

huvudsakliga finansieringen och de har kraftigt urholkats. Dels har extrasatsningar upphört och dels har statsbidragen inte på länge räknats upp med pris- och löneutvecklingen.

Det blir särskilt kännbart när kostnaderna ökat så mycket. Personal varslas och färre deltagare kan tas emot.

I april i år kom regeringen med ett förslag som rör fördelningen av statsbidrag mellan folkhögskolorna och studieförbunden. Enligt förslaget ska staten från och med 2024 besluta om hur anslaget ska fördelas mellan folkbildningens två grenar, en uppgift som legat på Folkbildningsrådet sedan 1991.

Motivet ska enligt betänkandet vara att folkhögskolor och studieförbund bedriver olika verksamheter. Man hänvisar också till Folkbildningsrådets uppgifter om högt söktryck till folkhögskolorna och till skolornas tuffa ekonomiska läge samt till studieförbundens överskott från de senaste åren. "Till skillnad från folkhögskolorna står studieförbunden väl rustade inför framtida verksamhet."

Hur har då folkbildningens organisationer reagerat på förslaget? Inte oväntat protesterade studieförbunden direkt. Men skulle det kunna vara till fördel för folkhögskolorna?

"Alla krafter behövs nu för att försvara folkhögskolan"

När Folkbildningsrådet bildades fanns en oro för ett samlat anslag hos folkhögskolans företrädare. Man var rädd att folkhögskolan som utbildningsform skulle minska i betydelse. Men arbetslösheten steg i den ekonomiska krisen under 90-talet och regeringen tillförde folkhögskolan ett stort antal utbildningsplatser, som med tiden blev en del av Kunskapslyftet. När detta trappades ner fick folkhögskolan behålla 7000 platser som lades till det ordinarie anslaget. Fördelningsnyckeln ändrades därmed. Motsvarande har också skett vid senare tillfällen.

Det har alltså funnits möjligheter för regeringen att styra medel till folkhögskolorna utan att ta ifrån Folkbildningsrådet sitt grundläggande uppdrag att fördela det ordinarie anslaget.

Remissvaren på förslaget om ökad statlig styrning har nu inkommit. RIO och OFI skriver båda "att förslaget om en uppdelning av det statliga folkbildningsanslaget innebär både möjligheter och risker". Man anser att förslaget behöver övervägas ytterligare inom ramen för den

pågående utredningen **Styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden**. Folkhögskoleförbundet för regionägda folkhögskolor (FHF) "motsätter sig att regeringen ska börja besluta om fördelningen av statsbidrag" men anser också "att man bör fördela om så en större del av det statliga stödet kommer folkhögskolorna till del. Men vi anser fortfarande att Folkbildningsrådet ska ha ansvar

Många folkhögskolor kämpar med ekonomin
Foto: Magnet.me from Pixabay

för fördelningsnyckeln."

Folkbildningsrådet själva anser "att det saknas tillräcklig grund för förslaget" och "att frågan bör utredas i enlighet med direktiven till Folkbildningsutredningen."

Oavsett om förslaget realiseras kan man se det som uttryck för att självförvaltningsmodellen är ifrågasatt. Folkbildningsutredningen ska ju pröva den frågan i sin helhet när den lägger sitt betänkande under nästa år.

Samtidigt är det bråttom att förbättra folkhögskolornas ekonomi. Höstens budget kommer att bli avgörande för om alla folkhögskolor ska kunna överleva. Och om Folkbildningsrådet får behålla uppdraget att hantera ett samlat anslag kommer det finnas en förväntan att mer av detta ska fördelas till folkhögskolorna.

Alla krafter behövs nu för att försvara folkhögskolan som en unik och nödvändig tillgång för deltagarna och samhället.

Redaktörskrönika

Per-Ola Jansson

Kära folkhögskoleveteraner! Välkomna till vår tidning. Den har fått nya kläder; för vardagsbruk, men som ändå kan användas vid fest.

Innehållet är detsamma. Lärorikt, aktuellt, spännande och överraskande. Veteranen ska vara en blandning av sött och salt, som skalden sjunger.

De osäkerheter som upplevdes med 1977 & 1991 års propositioner tycks idag som sommarmoln i jämförelse med de mörka moln som nu seglat upp vid horisonten. Hur ska det sluta?

I detta nummer speglar vi i flera artiklar vad som upplevs som hot mot vår verksamhet och ger exempel på hur vi bedriver vårt opinionsarbete. Och så våra andra lysande och folkbildande texter. Håll till godo.

Nästa nummer 15 december.

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

Medlemsblad för
Folkhögskolans Veteranförening

www.vetfolk.dinstudio.se

Nummer 3 • ÅRGÅNG 23 • Sept 2023

Redaktionskommitté

Per-Ola Jansson
braxnaspoj@gmail.com

Tommy Fogelberg (layout)
tommy.fogelberg@telia.com

Urban Lundin
urban.lundin@folkbildning.net

Föreningens postadress "Folkhögskoleveteranen"

Signild Håkansson
signild.hakansson@folkbildning.net
Folkungagatan 12B 703 42 Örebro

Kassör

Lisa Strömfelt lisa.stromfelt@gmail.com
Kobbeslätten 10 A 070-550 37 59"
436 37 Askim

Medlemskap

Medlem i föreningen blir du genom att betala in medlemsavgiften 250 kr per år till Folkhögskolans Veteranförening plusgirokonto 400 28 34-2
Glöm inte att ange namn och adress!

Foto, omslagsbild: Garik Paltsev

Manifestationer för Folkhögskolan 19 september 2023

Kent Jonelind

Vår skolform står - förmodligen - inför de största neddragningarna någonsin. Det är dags att säga stopp, säger Tomas Rosengren, ordförande i Sveriges Lärare Folkhögskola, när skolorna nu tvingas säga upp motsvarande 200 lärartjänster. I flera nyhetsmedia har rapporterats om att många skolor måste lägga ned kurser och utbildningar som har stor efterfrågan och många sökande.

Det kan gälla så många som 3 000 presumtiva studerande som berörs i höst, enligt Olle Westberg på RIO och organisationen Sveriges folkhögskolor. En halv miljard kronor behövs!

Förhoppningsvis kommer många studerande och personal från olika grupper att samlas vid det utlysta tillfället tisdag den 19 september. Det är just innan budget för 2024 presenteras för riksdagen. Redan nu har vissa delar i budgeten kommenterats av finansministern. Inte detta!

Ett övergripande syfte med manifestationen är att påkalla uppmärksamhet och att göra folkhögskolan mera känd bland beslutsfattare, men även hos allmänheten.

Som framgick av min rapport i nr 2 - 2023 från kursen på Bosön finns många idéer om hur detta kan gå till. Arrangemang som kan locka åskådare och som kan förenas med inbjudningar till politiker och andra bör prioriteras.

ter, som till exempel musik, teater, dans, film, mm. Detta kan kombineras med studiebesök, seminarier, föredrag, diskussioner, o s v på skolorna.

Nordiska folkhögskolan den 14 augusti. Temadag med kollegor från skolor i Göteborgsområdet om folkhögskolans framtid samt planering av manifestationen i Göteborg den 19 september.

Redan vid kursen på Bosön uttryckte deltagarna intresse för och behov av att även veteraner från folkhögskolan engagerar sig och deltar eller medverkar. Var och en av oss kan kontakta sin "gamla" eller närmsta skola med sitt erbjudande.

Alla 156 folkhögskolorna uppmanas att genomföra sina arrangemang samordnat i tiden. När detta skrivs är man i gång ute på skolorna med kursstarten, men också med planering av hur manifestationen ska genomföras.

Klart är att det kommer att bli större samlingar i storstäderna, men att det sannolikt också sker aktiviteter

på många håll runt om i landet.

Just nu har vi inte överblick över alla detaljer, men tiden är som regel kl. 13 - 15.

- Stockholm Sergels torg (Sveriges Lärare Folkhögskolas programförklaring, länk *)
- Göteborg Gustav Adolfs torg
- Malmö Stortorget (tillstånd för 2 000 personer)
- Uppsala Forumtorget (bl.a musik och dans från Region Uppsala folkhögskola)
- Örebro Stortorget (17.00)

* <https://www.anpdm.com/newsletter-web/48425E4B7744425E4171484759/44465F>

417640405B44734545584371

Följ media och skolornas hemsidor eller sök på internet/sociala medier med hashtaggen #FolkhögskolanBildarSverige!

Protester mot nedskärningar och folkhögskolornas betydelse kommer att vara i fokus den 19 september, berättar Tomas Rosengren, ordförande i Sveriges Lärare Folkhögskola.

Från allt fler håll höjs nu röster och tas initiativ till försvar för folkhögskolan. Vi presenterar ett axplock av det vi snabbt upp i vårens debattflöden.

Wolgers: Frontalangrepp mot folkhögskolan

I en krönika i facktidsningen Folkhögskolan reflekterar Benton Wolgers över "Frontalangreppet mot folkhögskolan", som han menar är orkestrerat av SD, men genomförs av regeringen.

Angreppet sker på flera fronter menar Wolgers. Dels den dramatiska sänkningen av statsbidraget i vårbudgeten, dels propåerna om att Allmän kurs ska utgöra max 15 % av kursutbudet.

I krönikan berör han även vikten av prioriteringar, i klartext att folkhögskolan måste prioriteras i relation till studieförbunden. En inte alldeles okontroversiell ståndpunkt anar redaktionen.

Debatt: "Dra inte ned på folkhögskolan"

I en debattartikel i det liberala nyhetstidsningen NU motsätter sig sex namnkunniga liberaler neddragningar på folkhögskolan.

Debattörerna reser t.o.m. kabinetsfrågan, dvs. om L verkligen kan fortsätta vara en del av regeringen mot bakgrund av denna för partiet så viktiga fråga!

Bland undertecknarna finner vi bl.a. professor Lars Nordström, f.d. ledmot i Folkbildningsrådet, Hanna Källberg, folkhögskollärare samt Mikael Lindgren, rektor på Hjälmareds folkhögskola.

Tidningen *Dagen* publicerade den 29 juni en debattartikel av Alexander Christiansson, kulturpolitisk talesperson för SD, kring SD:s syn på folkbildning, studieförbund och folkhögskola. I artikeln ondgör han sig över "befängda påståenden kring SD:s folkbildningspolitik". Påståenden han anser uttalas av vänsterkanten.

Artikeln publicerades samma dag som Christiansson deltog i ett - av *Dagen* organiserat - panelsamtal i Al-medalen. Temat för samtalet var "Hur flummigt får det bli för skattebetalarnas pengar?"

I panelsamtalet deltog också RIO:s nyvalde ordförande förra utbildningsministern Anna Ekström. Redaktionen kan inte undgå att höja på ögonbrynen inför dels faktumet att Anna Ekström uttydde RIO med "Rörelse-folkhögskolornas Idrottsorganisation", dels valet av tema för panelsamtalet.

Den minnesgode minns säkert att *Dagen* intervjuade Tobias Andersson, SD, med anledning av hans motion 2021, som föreslog en total nedstängning av folkhögskolan som skolform.

Tre centerpartister med uppdrag i Region Gävleborg skriver i *Hudiksvalls Tidning*, där de bl.a. uppmanar regeringen att invänta Christer Nylanders utredning innan man genomför de förslag som ligger på bordet. Debattörerna menar att förslagen riskerar att starkt begränsa det fria, det frivilliga och folkbildningens särart.

Från Åsa folkhögskola - troligen studerande - initieras ett uppdrag för Folkhögskolan, inom ramen för Skiftet.org.

Uppropet, som vill "förhindra SD:s nedmontering av folkhögskolan", har samlat knappt tiotusen underskrifter, och avses överlämnas till bl.a. regionfullmäktige i Sörmland.

Både modigt och spännande med tanke på att SD i regionen konsekvent agerar för en nedläggning/försäljning av Åsa fhs .

Ons 13 sept - fre 15 sept genomfördes konferensen "Hur stärker och skyddar vi demokratin och folkbildningen", på Gullbrannagården utanför Halmstad.

Konferensen lockade ett stort antal deltagare från olika håll, inte bara folkbildningen. Syftet med konferensen var att gemensamt skapa handlingsplaner och hopp för framtiden. Konferensen arrangerades av folkbildnings- och demokratikämpen Kinna Skoglund, känd från kampanjen "Vi står inte ut, men vi slutar aldrig att kämpa!", och hon är medförfattare till boken "12 samtal - En handlingsplan för HOPP".

Redaktionen har för avsikt att återkomma med en rapport från konferensen i kommande nummer.

Nyköpings fhs 50 år

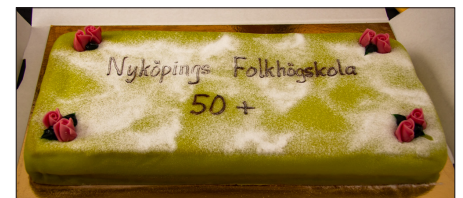
Försenat pga av pandemin, firade Nyköpings fhs i maj 50 år! Firandet gick som sig bör i folkbildningens tecken, och inledades med högtidstal av Annika Nyberg, rektor. I sitt tal

uppmärksammade hon hoten mot folkbildningen, som hon menade faktiskt kan äventyra fskolformens existens.

I ett efterföljande panelsamtal med företrädare för Nyköpings kommun, lokalmedia, fd regionråd samt rektor, tryckte Sörmlands Nyheter pol. red Olof Jonmyren särskilt på vikten av att folkhögskolan för många erbjuder en andra chans, och att fhs utgör en omistlig del i paletten av olika skolformer i utbildningsverige.

Han riktade kritik mot signaler om neddragning av stöd mm. Stensunds folkhögskola, som fram, till 1985 drev Nyköpings som en filial, hälsade dryga 50-åringen "Välkommen hem" och förärade jubilarerna en konferensdag på Stensund för personalgruppen.

Nedmonteringen av svensk folkhögskola fortsätter!

Tommy Fogelberg

(Tidigare publicerad i Sörmlands Nyheter, Internationalen, Dagens Arena m.fl.)

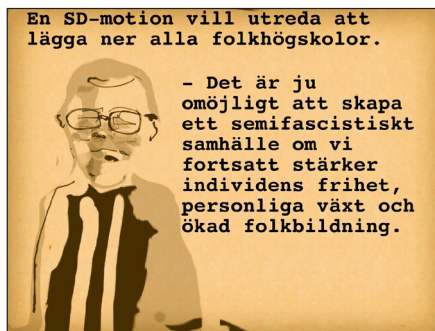
SD:s aversion mot folkbildning och folkhögskola är väl dokumenterad. Den minnesgode minns säkert den famösa riksdagsmotionen med syfte att stänga ner skolformen folkhögskola, SD:s budgetmotioner har konsekvent innehållit kraftigt sänkta anslag – senast 1 miljard – till folkbildningen.

När den nya regeringen la sin absolut första budget förra året i november, så ven SD:s domptörspiska över Finansdepartementet, och anslaget till folkhögskola sänktes med 500 miljoner. Man riktade ett Alexanderhugg mot en tidigare införd satsning på yrkesutbildningar. En satsning, som utvärderingar visat sig vara framgångsrik.

I Vårbudgeten, som lämnas till Riksdagen den 17 april, aviserar regeringen och SD en rejäl satsning på Vuxenutbildning. Genom satsning på ökad kompetensförsörjning vill man få bukt med hög arbetslöshet och mismatchning på arbetsmarknaden.

Det är enkelt att dela analysen, att utbildning är vägen till arbete, och att satsningar på vuxenutbildning därför är både klokt och nödvändigt

Förhoppningen väcktes nu om att medel kommer återföras till folkhögskolan. Medel som hade varit välkomna för en redan hårt ansträngd folkhögskola. Det hade också varit klokt. Utvärderingar och utredningar om yrkesutbildning på folkhögskola visar på goda resultat, nöjda deltagare och snabbt inträde på arbetsmarknaden efter genomgången utbildning.

Wisti

Tyvärr blir det inte så. Istället väljer regeringen att göra den här satsningen inom Komvux, som tillförs 400 miljoner, och 70 miljoner till Yrkehögskoleutbildningar. Alltså strax under de 500 miljonerna man skar från folkhögskolorna 2022.

”Regeringens och SD:s negativa syn på folkhögskolan är oeftergivlig!?”

Markeringen kunde inte varit tydligare, folkhögskolan är varken prioriterad eller aktad! Inte med en endaste stavelse nämns ordet folkhögskola i presentationen av satsningen. Det är minst sagt uppseendeväckande att en 150-årig aktör inom svensk vuxenutbildning inte tillmätts betydelse i den nödvändiga och riktiga satsningen!

Detta är ännu en signal om att regeringens, och framför allt SD:s, negativa syn på folkhögskolan är oeftergivlig!.

Det som skett, dels i höstbudgeten och nu i vårbudgeten är som sagt inte förvånande, och helt i linje med SD:s viljeinriktning kring folkhögskola och folkbildning. Den viljeinriktning som konsekvent manifesterats både nationellt och regionalt från partiets sida.

Man måste fråga sig: Varför låter sig regeringspartierna dompteras av SD? Framför allt KD och L, som historiskt stått på barriaderna för svensk folkhögskola.

Är ni verkligen beredda att fortsätta vandringen på det sluttande plan som stödet för folkhögskolan befinner sig på?

Det sluttande plan som kommer försämrade förutsättningarna för skolornas verksamhet, och på sikt menar jag, faktiskt hotar folkhögskolans existens!

Inom parentes ställer jag visst hopp till förre riksdagsledamoten Christer Nylander (L), som är utsedd att utreda Folkbildningen. Mätte det nu bara inte petas i utredningsdirektiven!!

Vid sidan av min uppmaning till KD och L, uppmanar jag folkhögskolevänner över landet; Budkavlen går, Rid i Natt! Upp till kamp för Folkhögskolan!

PublicDomainPictures från Pixabay

Kris i befolkningsfrågan; Vi borde vara färre – inte fler!

Urban Lundin

När detta skrivs den 17 juli 2023 berättar media att vi står inför nya värmererekord. Temperaturer på över 50 grader väntas i Death Valley i Kalifornien.

I samma land (USA) har samtidigt stora regnmängder fallit över nordöstra delen. Flera personer har rapporterats instängda i sina hem. Regnmängderna beskrivs som historiska och hela samhällen har hamnat under vatten.

I Kanada har enorma skogsbränder sammantaget ödelagt 8,8 miljoner hektar, en yta ungefär lika stor som den amerikanska delstaten Virginia. Det är betydligt mer omfattande än det tidigare rekordet på 7,6 miljoner brända hektar från 1989 och elva gånger större än tioårsnittet. Och då återstår halva brandsäsongen!

Röken från bränderna förpestar luften i New York, och brandröken har till och med tagit sig över Atlanten.

Bränderna har orsakat 160 miljoner ton koldioxidutsläpp, ungefär lika stora koldioxidutsläpp som Indonesien årligen orsakar genom att bränna fossila bränslen.

I Europa slår Värmeböljan Kerberos nu till. Temperaturer över 40 grader har uppmätts i flera länder i södra Europa.

Ingen av dessa uppgifter tycks hjälpa! Klimatförnekelsen tycks total. Elisabeth Svantesson konstaterar att

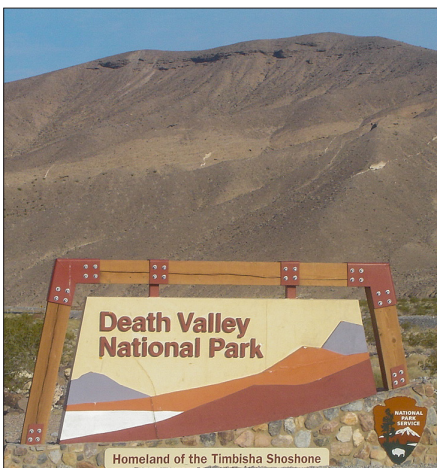

Photo by Marcus Kauffman on Unsplash

om vi inte når miljömålen, så "när vi dem inte". Regeringen har dragit ner anslagen till Miljö- och naturvård med närmare 20 procent. Efter oss syndafloden!

Men vad beror i grund och botten klimatkrisen på? Jo, mänsklig aktivitet, och den beror i sin tur på att vi är för många människor på jorden.

Om vi var hälften så många, så skulle behovet av luft, rent vatten, mat, sanitet, bostäder, infrastruktur etc. etc. också i runda slängar halveras och utsläppen och miljöförstörelsen halveras.

Men en människa är inte bara tärande, invänder en del indignerat. Hon är inte bara ett problem, hon är också en del av lösningen på problemet. Det är delvis sant. Men bara delvis! Så här är det:

När något ökar med ett visst procenttal år för år, får man det som kallas exponentiell tillväxt. Om befolkningen ökar med – säg – 2 % om året, så innebär det en fördubbling på 35 år.

Dagens åtta miljarder blir 16. Ytterligare 35 år senare är vi 32 miljarder, och sedan 64 miljarder ytterligare 35 år senare.

Jamen, då får man väl sänka öknings-takten?! Det hjälper föga. Om tillväxten istället är 1 % per år, tar det 70 år innan befolkningen fördubblats. Och sen – ja, ni förstår. Man bara skjuter på problemet ett tag.

Men då måste vi väl istället öka framställningen av allt det som behövs för vår överlevnad. Men här kör det ihop sig rejält! Hur innovativa vi än är, går det inte att öka framställningen av materiella ting så att den kan matcha befolkningsökningen. Förr eller senare (dvs förr!) kör befolkningen om tillväxten av det materiella.

År 1980 var jordens befolkning fyra miljarder och idag är den drygt åtta miljarder (2023). De senaste fyra miljarderna människor har alltså tillkommit på bara 40 år. Så det går undan!

Ibland nås vi av rapporter om extremt lågt barnafödande i vissa länder i västvärlden. I tidningarna kunde man läsa att det i Italien föddes 1,26 barn per kvinna. Bra eller dåligt?

Dåliga nyheter enligt de gråterskor som kallas demografer. "Oj, oj, oj" säger de, "hur ska vi då klara av att ta hand om de äldre generationerna? Alltför få barn gör det omöjligt att sörja för vården av våra äldre".

Så där har de hållit på i decennier! Men deras ojande är helt irrelevant. 1,26 barn per kvinna gör att befolkningen minskar. Och det är exakt vad som krävs! För vi är redan för många människor på jorden.

Demograferna verkar inte fatta enkla matematiska samband. De låga födelsetalen stör nämligen det idealiska utseendet för befolkningspyramiden. Om det föds för få barn, hur ska man då kunna ta hand om den åldrande befolkningen? säger de oroligt.

En idealisk pyramid ska enligt demograferna vara bredast i basen, och smalna av uppåt på ett regelbundet sätt. Men oavsett hur mycket basens bredd överstiger befolkningstalet i åldersgruppen ovanför, så innebär det att befolkningen växer.

Men befolkningen bör inte växa, den bör minska. Nej, den **måste** minska!

Föreställningen att befolkningstillväxten inte utgör något verkligt hot mot jorden har odlats länge. På tok för länge!

Antalet människor på jorden utgör ett hot mot vår överlevnad. Vi måste minska befolkningen samtidigt som vi ser till att hitta lösningar på hur vi ska ta hand om våra äldre trots befolkningsminskning.

Ty varje tillkommande barn i västvärlden är ett stort klimathot.

Den som avstår en tur och returresa

Photo by Pablò on Unsplash

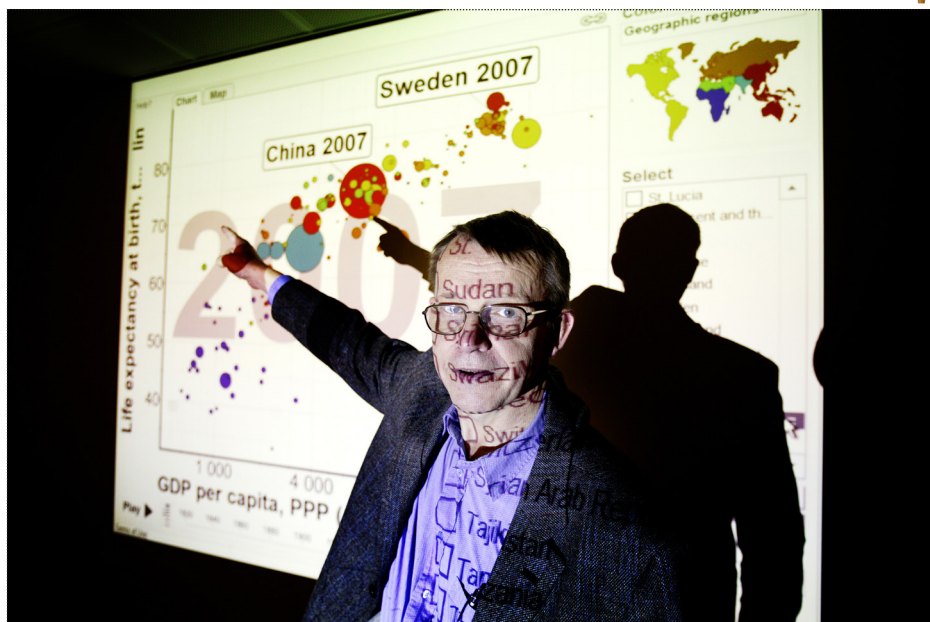

Foto: Stefan Nilsson

till New York minskar sina utsläpp med 1,6 ton och den som låter bli att skaffa bil sparar 2,4 ton. Detta ska jämföras med att avstå från att skaffa ett (eller ett till) barn. Där sparar man hela 58,6 ton per år, menar forskarna (källa Hanne Kjöllér, DN)

Så jämfört med en billös ettbarnsfamilj som är vegetarianer kan en barnlös fläska på med bil, biff och ändå ha "poäng" så det räcker mer än väl för att månadspendla till Thailand, skriver Kjöllér.

"Men befolkningen bör inte växa, den bör minska. Nej, den måste minska!"

Ska man inte få skaffa barn längre?! Givetvis ska man kunna skaffa barn, men om var och en ser till att vara upphov till högst två barn, så skulle det innebära att befolkningen minskar.

För någon nöjer sig med ett barn, andra kan inte få, alternativt vill inte ha, barn. Så om en tvåbarnsnorm per person lanseras och vinner gehör, skulle jordens befolkning minska.

Och hur var det nu med omsorgen om de äldre? Ja, det pågår ju redan en mängd forskning, där tex. tillsyn på nätterna kan ordnas genom tekniska lösningar, som är mindre integritetsstörande än dagens sätt att hantera frågan. Och det fruktade AI

kan säkerligen fås att bidra i samma riktning.

Den kloke Hans Rosling förutskickade att befolkningsökningen skulle plana ut kring en befolkning på drygt elva miljarder runt år 2050, när levnadsstandarden ökat, så att kvinnor inte längre behöver föda barn för att få en trygg ålderdom.

Han fick kritik för att han nog underskattat klimatfrågan. Jag tror att om han återvände till jorden, skulle han ge kritikerna rätt, när han fick uppleva hur vi dag kämpar med krig, pandemier, jättebränder över stora delar av världen, avsmältning av isar, översvämningar, överexploatering av naturresurser, förstörelse av sötvattenkällor osv.

Som sagt: Dubbelt så många människor förbrukar dubbelt så mycket resurser. Det kan justeras, dels genom ökad produktion, dels genom minskad konsumtion per capita. Men den tendensen kan inte matcha den exponentiella tillväxten. Då hade vi behövt några jordklot till.

Så den enkla – men svårsmälta – sanningen är att vi måste bli färre. Demograferna måste sluta tjata om sina pyramider. Även de måste sluta drömma och istället tugga i sig sanningen.

De, och vi, måste fokusera på att hitta lösningar som hanterar problemet med överbefolkning. Vi kan inte vänta! Åtgärder för att stimulera ett lägre barnafödande måste sjasättas. Nu!

Anna Ekström ny ordförande i RIO

Förre utbildningsministern Anna Ekström valdes till ny ordförande i RIO - Rörelsefolkhögskolornas IntresseOrganisation.

Anna efterträder Stefan Attefall som avtackades i samband med årsmötet.

Uppmaningen att fortsatt slå vakt om svensk folkbildning och folkhögskola framfördes tillsammans med gratulationer till det nya landshövdingeuppdraget.

Anna betonade i sitt installationstal vikten av svensk folkhögskola som en egen skolform, och givna plats i utbildningssystemet.

Hon betonade vikten av att företrädare för svensk folkhögskola på alla nivåer, aktivt deltar i opinionsbildning och försvarar folkhögskolans existens!

Vi återkommer med en längre intervju med Anna i nästa nummer av tidningen.

Om Anna Ekström

Anna Ekström är utbildad jurist. Mellan 2019 och 2022 var hon utbildningsminister. Hon var gymnasie- och kunskapslyftsminister åren 2016–2019 och dessförinnan Skolverkets generaldirektör 2011–2016.

Till Skolverket kom hon från Saco, där hon var ordförande 2001–2011. Vid sidan av detta uppdrag var hon

bland annat ledamot i styrelsen för Uppsala universitet, Arbetsmarknadsstyrelsen och Europafacket.

Mellan 1997 och 2001 var Anna statssekreterare i näringsdepartementet och planeringschef i Statsrådsberedningen. Innan dess hade hon jobbat som jurist, bl.a. på Arbetsdomstolen (1992–1995).

För många är hon kanske mest känd som tvåa i SVTs På spåret, tillsammans med Göran Hägg-lund 2016.

Folkhögskoleforum

Årets Folkhögskoleforum äger rum måndagen den 30 oktober i Stockholm, på Clarion Hotel Sign.

Folkhögskoleforum är folkhögskolans egen heldagskonferens med intressanta föreläsningar och workshops.

En dag där alla verksamma inom folkhögskolan är välkomna att tillsammans genom samtal och reflektion mötas för att diskutera och dela erfarenheter.

Årets tema är: *Folkhögskola – en sammanhållen utbildningsform.*

Programmet är under utarbetande, och kommer presenteras löpande på sverigesfolkhogskolor.se/folkhogskoleforum

Deltagaravgiften är 1 290 kr per deltagare och då ingår fika och lunch.

Boende erbjuds med 12 procents rabatt på Clarion Hotel Sign eller annat hotell i deras kedja.

Ange koden meet12 när Du söker boende på www.strawberry.se.

Höstträff i Göteborg

Sommaren börjar så sakteliga glida över i sensommaren och det börjar bli dags att planera för höstens aktiviteter.

En av aktiviteterna som du måste skriva in i almanackan är att vi på Region Väst kommer att träffas på

Vinga folkhögskola, Gbg onsdagen den 15 november.

Man har just flyttat till splitternya lokaler i frihamnen på Hisingen, i den nya kyrkan Frihamnskyrkan, som Smyrnaförsamlingen bygger och som ska invigas i början av hösten. Ett spännande projekt på en spännande plats i Göteborg.

Vi har också engagerat en spännande föreläsare, Hans-Åke Höber.

Hans-Åke är folkhögskolläraren som blev rektor, som sedan blev bildningskonsult och nu dessutom kan titulera sig forskare vid Göteborgs universitet. Han är nu ett år in på resan till en licentiatavhandling, med

ena foten kvar hos arbetsgivaren Västra Götalands bildningsförbund

Hans tema på vår träff blir *"Allt jag tar i blir demokrati – folkhögskolan och demokratiuppdraget."*

Dessutom får du också träffa Veteranföreningens nya ordförande Signild Håkansson och så klart folkhögskolekollegor, som du mött tidigare – eller inte!

Vi skickar ut program och praktiska upplysningar senare i höst men nu hoppas vi du bokar in datumet – och att du kommer med!

Hoppas vi ses!

Per – Ingemar - Håkan

Intervju med Tommy Fogelberg

Per-Ola Jansson

Tommy valdes in i redaktionen för Folkhögskoleveteranen vid Veteranföreningens årsmöte i Göteborg i juni. Han blev heltidspensionär häromåret efter ett långt yrkesliv inom den svenska folkbildningen.

Han har under yngre dagar arbetat inom NBV, men senare i livet framför allt på Stensunds folkhögskola, där han varit både lärare och rektor.

Du har som Gösta Vestlund kommit till Folkhögskolan först som studerande, sedan kommit tillbaka både som lärare och rektor. Varför blev du kvar?

- Jag växte upp i Tenhult, en bit från Jönköping. I det lilla samhället var vi hänvisade till föreningsliv och egen kreativitet. Även om vägen är lite snirkligare än så, kan man ändå säga att föreningsengagemanget, via medlemskap i lokala frisksportklubben, förde mig till studier på Stensund

Man kan säga att livet tidigt fick en riktning, en riktning som ännu håller, så det var kanske ödesbestämt att folkhögskolan skulle bli en så stor del av mitt liv?

Du har också varit politiker i kommun och region. Hur har folkhögskolan påverkat dig som politiker?

- Min tillhörighet har alltid varit på vänsterkanten i politiken. Den fanns där före folkhögskolan kom in i mitt liv, men folkhögskolan har stärkt mig i frågor som människosyn och samhällsyn.

Folkrörelsesverige håller på att gå i graven, sägs det. Hur ser du på RIO:s betydelse för folkrörelsefamiljen?

- RIO har kanske inte så stor betydelse för folkrörelsefamiljen, jag ser den mer som en intresse- och

Stensunds folkhögskola

branschorganisation än en folkrörelse. RIO är dock oerhört viktig som företrädare för folkhögskolan - faktiskt inte bara rörelseskolor! - som skolform, och vi skulle vara oändligt svagare utan RIO!

Nu väntar vi på tilläggsdirektiv till en utredning om folkbildningen, och en aviserad slutrapportering i början på nästa år. Delar du misstankarna att staten kommer att inskränka på folkhögskolans svängrum; på dess frihet? Eller något annat som "försämrar" verksamheten.

- Tolkar man signalerna som kommit så tror jag det är oundvikligt att statsbidragen till folkbildningen separeras, och det redan på departementsnivå. Jag tror faktiskt inte att just den förändringen varken försämrar verksamheten, eller påverkar folkhögskolans frihet.

Mer oroande är signalerna om att kraftigt begränsa volymen som Allmän kurs får utgöra. När det väl är genomfört, så kommer en sänkning av statsbidraget motsvarande volymsänkningen som ett brev på posten.

Det är ju uppenbart att fr.a. SD vill styra över den delen av statsbidraget till Komvux och andra aktörer, så den blir naturligtvis inte överskjuten till Särskilda kurser.

Jag ser också en risk att Korta kurser som begrepp kraftigt kommer decimeras, under förevändningen att «hobbyverksamhet» får vuxna betala själva.

Nu till demokratifrågan. Anser du att folkhögskolorna lever upp till de förväntningar som finns angivna i de nuvarande statsbidragsvillkoren vad avser demokratifrågorna?

- Det vore väl närmast tjänstefel att inte besvara frågan jakande? Däremot kanske vi rent generellt håller oss kvar i en traditionell bild av vad demokrati är, och hur den bäst utövas?

Dagens unga har nog ett behov av, ska vi säga, mer action i demokratiutövandet? Det som många av oss ser som viktiga hållplatser - förankring, processer mm - känns inte alltid så viktiga för dagens unga/deltagare.

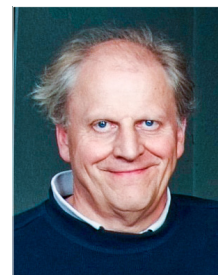
Det är bekymmersamt eftersom det här är framtidens bärare av demokratin, framtidens politiker och beslutsfattare.

Jag är rädd att behovet av actiondemokrati kommer i konflikt med verkligheten, och det behöver vi förbereda våra deltagare för.

Ditt bästa folkhögskoleminne?

- Här skulle jag kunna räkna upp många naturligtvis, men väljer ett från Fritidsledarutbildningen på Stensund. I utbildningen ingick ett rejält projektarbete.

Vår projektgrupp, undertecknad tillsammans med fyra klasskamrater, tog oss an en rätt vansinnig idé. Vi skulle göra en bok, från ax till limpa kan man säga. Boken fick titeln "En Bok Om Friluftsliv".

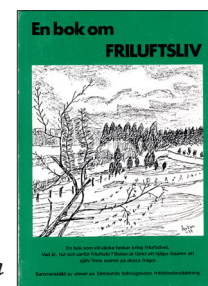
Tommy Fogelberg

Vi i projektgruppen fungerade som redaktörer, skaffade skribenter, skrev en hel del själva, skaffade bilder, gjorde upp avtal med tryckeri mm.

Finansieringen fixade vi genom att göra en säljbroschyr, med utdrag från en upplevelseartikel. Den artikeln var just då den enda vi hade, men vi utlovade en fantastisk bok i den här säljbroschyren, som skickades ut till kommuner, föreningar, bibliotek, tidningar etc.

Vår förvåning när beställningarna började droppa in, förbyttes först i rädsla, sen i mer eller mindre eufori. Vi arbetade sedan i månader oavbrutet med att värva skribenter, skriva ut texter, manuellt sätta boken (göra original och beskära bilder och beräkna nedskalningarna av dem) och slutligen sända originalet för tryck.

Ögonblicket när kartongerna med färdiga böcker kom, och första gången jag bläddrade i boken, är ett ögonblick jag aldrig glömmer.

Triss i folkbildning

Ingegerd Akselsson Le Douaron

Vi har fått en ny granne på gården som bostadsrättsföreningen delar med Stadsmissionen. Nu har deras folkhögskola flyttat in i den fina före detta folkskolan på Kungsholmen.

På väg ut med hunden träffade jag på några unga som stod i klungor och rökte och pratade om Livet självt.

-Vad kul att ni är här, sa jag, och jag tyckte verkligen det. Jag såg ju direkt att det var folkhögskolestuderande, av någon anledning. Kanske handlade det till en del om hur de förhöll sig till varandra.

Deltagare på Stensunds fhs

Foto: Tommy Fogelberg

-Det är något alldeles särskilt att gå på folkhögskola, sa en ung något luggsliten man bland rökarna. Här får man ju vara som man är, sa han och sög på sin cigarett. Jag ångrar inte att jag började här. Du borde pröva på folkhögskola du med.

Den unge mannen, som kunde vara mitt barnbarn, hade förstått att på folkhögskola kan vem som helst känna sig välkommen.

Jag träffade en släkting som jag inte sett sedan 70-talet. Hon är ättling till en världsberömd rysk författare. Familjen präglas mycket av det arvet och odlar bildning och skapande.

Vi satte oss ned i ett hörn på familjens gård och återbekantade oss med varandra. När jag berättade

att jag jobbat i och med folkhögskola i 25 år, lyste min släkting upp;

Jodå, hon hade gått på teaterlinjen på folkhögskola i Jönköping.

Clker-Free-Vector-Images från Pixabay

Det var speciellt, jobbigt ibland att bo på internat med alla konflikter som måste lösas på vägen, men de åren var så viktiga i hennes utveckling.

Bonussonens sambo fick inte till det i gymnasiet. Den offentliga skolan kräver för det mesta skoningslös anpassning. Det fungerade inte alls för henne. Hon fick senare en diagnos.

I folkhögskolan kom hon vidare, utan att just den folkhögskolan egentligen erbjöd henne något särskilt stöd. Men hon fick ta plats, blev sedd och bekräftad. Hon fick studera i sin egen takt och det räckte, för henne.

Så vad har de tre gemensamt, den unge mannen som går allmän kurs, den medelålders skådespelaren och läraren från en överklassfamilj och kvinnan med diagnos, som till jul blir färdig sjuksköterska?

Alla säger de att folkhögskolan blev vändpunkt i deras liv. Det har något med humanism, bildningskärlek och frihet från allsköns regleringar att göra.

Det blev svårare och svårare med åren, att arbeta i folkhögskola. Tuffare villkor för mig som lärare, fler ovilliga studerande som skickats till folkhögskolan av välvilliga myndighetspersoner, som en sista utväg, när de som kom kanske mått bättre av att jobba i några år - och sämre ekonomi för folkhögskolorna.

Om det dessutom dyker upp girighet och hybris bland folkhögskolorna, likt invasiva växter i en trädgård, hotas inte bara min egen trivsel utan också själva folkbildnings-själen.

Det har blivit en svår balans-gång för Folkbildningsrådet att dels se till att pengarna används rätt, dels värna om folkbildningens så viktiga självbestämmande.

Så för oss som hyser en djup kärlek

OpenClipart-Vectors från Pixabay

till folkbildningen i allmänhet och folkhögskolorna i synnerhet, gäller det att kämpa på för att vi ska få behålla vår fria och statsunderstödda folkhögskola. Var och en på sitt sätt.

När jag satt i kommunfullmäktige i åtta år försökte jag för min del, varje gång jag ställde mig i den stiliga talarstolen i Stockholms stadshus, att ta upp folkbildningens förträfflighet.

Och så väljer en f.d. utbildningsminister, med F-linjen i

Linköping i bagaget, att nu jobba med den unge mannen och hans kamrater, de som jag träffade på gården.

Det ska nog ändå mycket till innan man lyckas ta död på de fina ekarna, våra folkhögskolor, i vårt samhälles trädgård.

Gustav Fridolin, lärare på Stadsmissionens fhs

Foto: Pelle Nestorsson

Den boken glömmmer jag aldrig!

Olof Lindquist

Det är 53 år sedan jag läste den. Och jag har inte glömt den. För få har läst den så noggrant som jag. En påminnelse fick jag plötsligt när jag i år stod där i Florida och Key West. Så långt söderut man kan komma i USA. Bara 15 mil bort ligger Kuba. Det är där i Golfströmmen romanen utspelas.

Historien kom så tillbaka till mig. Till Ernest Hemingways *Den gamle och havet*. Min trebetygsuppsats från 1970 hade titeln *A Linguistic Analysis of Hemingway's the Old Man and the Sea*. Jag beskriver författarens språk. Något han fick både beröm men också kritik för.

Romanen är mycket kort, bara ett hundratal sidor. Språket är hans eget. 72,5% huvudsatser, få adjektiv, en journalistisk stil, där nyckelordet är enkelhet. Det är väl just denna korthuggna och omedelbara enkelhet som är storheten.

Hans belackare förlorade, för två år senare 1954 fick han Nobelpriset i litteratur mycket beroende på just *Den gamle och havet*. Motiveringen var "för hans kraftfulla och inom nutida berättarkonst stilbildande mästerskap".

Romanen blev enormt populär och Hemingway kunde efter årtionden av dålig kritik åter visa att han fortfarande hade förmågan att skriva stor litteratur.

När jag nu läser om boken efter ett halvt sekel koncentrerar jag mig på

Foto: Hans Malmberg/Nordiska museet

Licens: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.sv>

berättelsen och inte på språket. Jag fascineras av mötet med den gamle fiskaren Santiago och pojken utan namn.

Historien är enkel. Santiago har inte fått en fisk på 84 dagar och alla lider med honom. Men pojken får inte längre följa med ut på havet för sina föräldrar.

Så kommer den 85:e dagen och Santiago känner att nu ska lyckan återvända. Där ute på havet får han en 700 kilo tung svärdfisk på kroken, den största han sett. Efter tre dygn till havs lyckas han döda djuret, men sedan kommer hajarna.

"Jag fascineras av mötet med den gamle fiskaren Santiago och pojken utan namn"

Det är detta boken handlar om. De dygn han kämpar mot fisken. Ju längre kampen pågår desto mer ökar Santiagos beundran för och medkänsla med sin motståndare.

På vägen hem äts fisken upp av hajar och det enda som återstår när han seglar in i hamnen är skelettet, huvudet och stjärten.

Man kan tycka att berättelsen är enkel, men under ytan kan man ana två tolkningar. Om Hemingway själv och en religiös symbolik, som båda finns där inne i romanen.

Santiago är en spegelbild av författaren. En uträknad person som överträffar sig själv och som påminner om Hemingway, äventyraren och lejonjägaren.

Det religiösa är känslan efter kampen därute på havet: "Kanske var det en synd att döda fisken. Jag antar

att det var det, fastän jag gjorde det för att hålla mig levande och för att ge mat åt många människor".

Och när han slutligen kommit i hamn och vandrar hemåt efter alla umbäranden: "Han tog ner masten och beslog seglet och knöt det. Så la han masten på axeln och började klättra. Nu kände han djupet av sin trötthet".

Så blir Santiago i tankar och liknelse en Kristusfigur.

Så har denna till synes korta, kärnfulla roman ett djup som jag tydligare ser idag, när min läsning fokuserar mer på innehållet än på språket.

Men båda är viktiga att förstå, för då inser man romanens storhet och att den var väl värd både Pulitzerpriset och Nobelpriset. Det var Hemingways sista stora roman som utgavs 1952.

Ja, läs den eller läs om den! Själv glömmmer jag den aldrig.

Foto: Mariyan Rajesh on Unsplash

Demokratin som bildningsväg

Årets folkbildnings- och demokrati-seminarium 20 september 2023

Plats: Kjell Härnkvisstsalen,
Pedagogen, Göteborgs universitet.
Tid: 09.30 – 15.00

Seminarier utgår från den nyutkomna antologin Demokratin som bildningsväg där en stor bredd av författare förser oss med aktuella infallsvinklar på bildning, demokrati, medborgarskap och samhällsutveckling.

Årets tema är:

Vad är det som händer? Vart är vi på väg? Vad händer med folkbildningen

och demokratin? Vi samlas för att analysera samhällsutvecklingen med hjälp av följande medverkande:

09.30 Inledning: Vårdarna och Per-Ola Jansson, en av redaktörerna för antologin Demokratin som bildningsväg

10.00 "Demokratisera demokratin". Sven-Erik Liedman, författare och Professor Emeritus i Idé- och Lärdomshistoria.

11.00 "Cancelkulturen finns inte". Håkan Lindgren, kulturjournalist

12.00 Lunch

13.00 "På spaning efter landet inom oss". Cecilia Garne, journalist och statsvetare

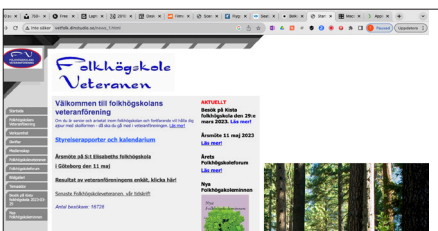
14.10 Panelsamtal

15.00 Avslutning.

Moderator för dagen och samtalsledare är Lena Ulrika Rudeke, verksamhets- och programansvarig för Jonsereds herrgård vid Göteborgs Universitet.

Deltagandet är kostnadsfritt men förhandsanmälan krävs. ANMÄLAN SENAST 11 september 2023.

Anmälan till hans.ake.hober@vgb.nu

På Veteranföreningens hemsida kan Du läsa tidigare nummer av tidskriften, krönikor, rapporter från sammankomster inom föreningen, aktuellt & på gång mm mm.

Du hittar sidan här:

www.vetfolk.dinstudio.se

**Gå med i
Folkhögskolans
Veteranförening!
Du behövs!!**

Filosofiska hörnet

Per-Ola Jansson

I ett brev till sin älskarinna Ottoline Morrel skriver Bertrand Russel att han tror att hans tyske ingenjör [Ludwig Wittgenstein] är en däre. Denne anser att ingenting empiriskt är vetbart- "Jag bad honom medge att det inte finns en noshörning i rummet, men det ville han inte." [2 november 1911].

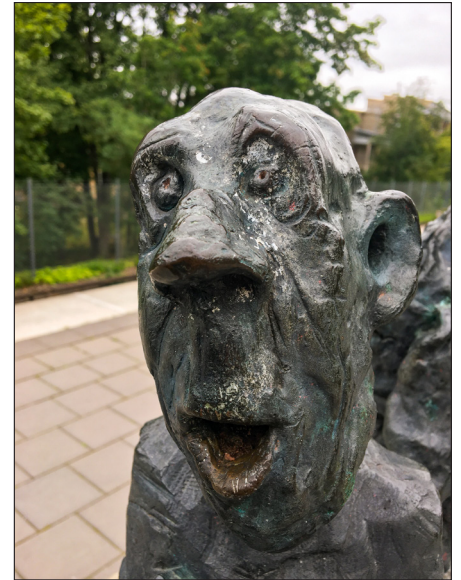
Det framstod alltså inte klart och tydligt för LW att det inte fanns en noshörning i rummet. Russel måste ha dragit förhastade slutsatser när han påstod att det inte fanns någon noshörning i rummet.

Enligt Russel hävdade LW att de enda utsagor om världen som nödvändigtvis är sanna är apodiktiska satser, som med nödvändighet är sanna, medan satser som är erfarenhetsbaserade, de assertoriska, inte nödvändigtvis är sanna.

Rolf Lindborg, som disputerade på receptionen av Descartes i Uppsala, citerar fransmannen när denne medger att det finns anledning att betvivla allt eftersom all vår uppfattning om tillvaron kan uppfattas som ren och skär inbillning; vi kan ju vara lurade av någon [något] att tro att vi finns till fastän vi inte gör det. Vi kan luras att vi existerar fastän vi klarögda iaktar världen omkring oss.

Men, som vi kanske fick lära oss i Alf Ahlbergs gymnasiebok i filosofi en gång i tiden, så finns det en lösning på detta problem.

"Det finns en punkt där ingen [inget] rår på oss: När jag tänker att jag blir

Detalj ur skulptur 1990 av Sture Collin. Därarnas båt. Sockenplans T-station

Foto: Per-Ola Jansson

bedragen, då måste jag ju ändå finnas! Eftersom jag tänker."

Torgny Lindgren, som i roman efter roman problematiserar sanningsbegreppet, citerar den tyske filosofen Hermann Krings på försättsbladet till sin novellsamling Merabs skönhet, så här:

"Det som visar sig i språket är aldrig något tillfälligt, något som kunde utelämnas, utan det är den sanna verkligheten, här liktydigt med människan själv sådan hon verkligen är. Däri ligger också betydelsen av det lögnaktiga ordet, som – om det uttalas på allvar – inte kan uppfattas som en flyktig tungas förlöpning hos en i övrigt sannfärdig människa".